

Integratie opvang en zorg

werpt vruchten af

Intensiveren van de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en zorg vormde de afgelopen drie jaar de rode draad van het landelijke project PACT. De resultaten spreken voor zich. “Pedagogische medewerkers voelen zich gesteund met zorgexpertise op de werkvloer”, vertelt Jeannette Doornenbal. “Hierdoor is men beter in staat om de ontwikkeling van ieder kind te stimuleren en probleemgedrag in een vroeg stadium te normaliseren, dus zonder dat daar direct diagnostiek en behandeling voor nodig is.”

PACT richt zich op het versterken van het pedagogisch klimaat voor alle kinderen. “We willen toe naar voorzieningen voor 0- tot 6-jarigen waarin pedagogische, educatieve en zorgmedewerkers nauw samenwerken”, vertelt Jeannette Doornenbal, lector Integraal Jeugdbeleid aan de Hanzehogeschool Groningen en voorzitter van het PACT-wetenschapsteam. Directe aanleiding hiervoor was het gegeven dat op procesniveau de kwaliteit van de kinderopvang veelal op orde is, maar de educatieve kwaliteit nog te wensen overlaat. “Pedagogisch medewerkers lijken onvoldoende toegerust om op een speelse manier de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Met name in de kwaliteit van de interacties is nog een wereld te winnen.”

Lerend spelen

Doornenbal hecht veel waarde aan het spelen van jonge kinderen. “Hierdoor leren zij zich op een vanzelfsprekende, natuurlijke manier te ontwikkelen.” Maar dat gaat niet vanzelf, ze hebben anderen nodig om stappen vooruit te zetten. “Ik vind het begrip spelend leren minder van toe-

passing, omdat het accent dan op het leren ligt, op spel in instrumentele zin. In plaats daarvan kan de focus beter liggen op lerend spelen, op het terloops leren tijdens spel. Centraal staat dan het meespelen met kinderen of er met aandacht bij zijn. Dat biedt directe kansen om als pedagogisch medewerker aan te sluiten op zowel de talentmomenten die kinderen laten zien als op mogelijk lastig gedrag.”

Stimulerende speel-leeromgeving

De ambitie van PACT is toewerken naar een stimulerende inclusieve speel-leeromgeving. Dit wil zeggen dat elk kind ongeacht herkomst, mogelijkheden en beperkingen, in staat wordt gesteld om mee te kunnen doen, om bij te kunnen dragen, om vooruit te komen en om er te mogen zijn. “Een pedagogisch medewerker of leraar kan hier niet in zijn eentje aan werken. Uitgaan van en omgaan met verschillen vraagt namelijk ongelooflijk veel van een professional. Daarom richten wij ons op het stimuleren van interprofessioneel samenwerken tussen onderwijs, opvang en zorg. Interprofessioneel samenwerken dus met als doel inclusie.”

Foto: Pepijn VandenBroecke

Proeftuinen succesvol

De afgelopen drie jaar is de aanpak getest in acht proeftuinen verspreid over het land. “Stuk voor stuk gaat het om innovatieve praktijksituaties die energie willen steken in het intensiveren van de samenwerking tussen opvang, onderwijs en zorg. Dit gebeurde vanuit een gemeenschappelijke visie, waarbij iedere proeftuin eigen doelstellingen heeft gekozen. De resultaten werden wetenschappelijk gevolgd, onder meer door regelmatig bezoeken af te leggen aan de proeftuinen en het afnemen van vragenlijsten: één keer aan het begin, een keer tussentijds en een laatste meting aan het eind van de periode.

“Uit de onderzoeken blijkt dat de interprofessionele samenwerking in

alle proeftuinen opvallend is toegenomen en dat alle betrokkenen dit waarderen. Niet alleen geven de professionals aan veel van elkaar te leren, ook hebben ze het idee dat ze beter met hulpvragen van kinderen en ouders kunnen omgaan. Hun perspectief op de zorg is eveneens veranderd. Ze kijken nu namelijk eerst naar wat zij zelf kunnen doen op de werkvloer. Levert dit onvoldoende resultaat op, dan volgt pas bespreking in een interdisciplinair team.”

Extra zorgexpertise

Op een aantal proeftuinen is geëxperimenteerd met de aanwezigheid van extra zorgexpertise op de werkvloer.

Dit gebeurde met behulp van het inzetten van een zogeheten ‘inclusiepedagoog’, een professional uit het zorgveld die aan het team werd toegevoegd. Zowel de leraren als de pedagogisch medewerkers zijn hierover enthousiast. “Ze geven aan dat hierdoor hun handelingsverlegenheid is afgenomen. Ook zijn ze beter in staat om met verschillen in ontwikkeling om te gaan. Daarnaast vinden ze het prettig dat er meer handen zijn, zeg maar het ‘vreemde ogen’-principe. Men wordt er als vanzelf scherper door.” De verwachting is dat dit zal leiden tot een afname van de doorverwijzingen. “Het blijft namelijk niet bij signalering in een vroege fase van de ontwikkeling, bedoeling is dat men er ter plekke ook iets mee doet zonder dat daar direct diagnostiek en behandeling voor nodig is.”

Pedagogisch wijkplan

Voor de twee proeftuinen in Almere en Eersel kwam het initiatief van gemeentezijde. Hier zijn alle beleidsterreinen en wijk- en onderwijsvoorzieningen op soortgelijke wijze met elkaar verbonden. “Dat is ook de ideale situatie, want dan kun je werken vanuit een soort pedagogisch wijkplan. Iedereen kijkt dan wat men aan welke doelstelling van het plan kan bijdragen. Dat maakt het mogelijk om eindelijk eens te stoppen met het indelen van zorgkinderen in groepjes ADHD-ers, autistische kinderen enzovoorts en geef je

als het ware vleugels aan inclusie. In plaats van de kinderen onnodig in aparte groepjes te zetten, maakt een dergelijke benadering het mogelijk de verschillen te vieren.”

Toolbox

Naast de proeftuinen wordt er al in meerdere kinderopvangpraktijken in

dezelfde geest gehandeld. Zo zijn er meer kindcentra, waarbij opvang en onderwijs vanuit één organisatie worden aangeboden, die vrijwel identiek zijn aan de in de acht proeftuinen gevolgde aanpak. Alleen zijn de laatste voortdurend gevolgd door het PACT-wetenschapsteam. Dit heeft allerlei producten opgeleverd waarmee anderen nu hun voordeel kunnen doen. “We hebben alles verzameld in een toolbox, variërend van korte filmpjes, animaties en verhalen tot een competentieprofiel voor de inclusiepedagoog.”

De toolbox heeft inmiddels een plek gekregen op de website van Pact. Het driejarige project is daarmee officieel afgesloten.

Bestuurders aan zet

Maar de ambitie van PACT - inclusie door interprofessionele samenwerking - is nog lang niet gerealiseerd. Gezien de positieve resultaten hoopt Doornenbal op een doorstart op grotere schaal. “PACT heeft laten zien dat het zonder overkoepelende regie moeilijk wordt om deze praktijkinnovatie in de lucht te houden.” Voor een vervolgtraject ligt inmiddels een aanvraag bij het Kinderopvangfonds, de huidige financier, onder het motto ‘Pact Pakt Door!’. In de tussentijd roept Doornenbal gemeenten op belemmeringen weg te nemen die

interprofessionele samenwerking bemoeilijken. “Werk als gemeente vanuit een pedago-

gische visie aan een wijkplan”, luidt haar advies aan bestuurders. “Stel hiervoor concrete doelen op en werk daar langdurig en met concentratie aan.”

Zie ook elders in dit nummer en de project-website www.pedagogischpact.nl

‘Onze benadering maakt het mogelijk verschillen tussen kinderen te vieren’